ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
(Εκκλησία και Μουσική)

ΕΝΑΣ ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ:

'Η 'Εκκλησία καί ἡ 'Εκκλησιαστική του Μουσική"

'Η Βυζαντινή μουσική καί ἡ θρησκεία γενικά ἔχουν ἀσκήσει βαθιά ἐπίδραση, τόσο στή δημιουργική σκέψη τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, ὅσο στίς θεωρήσεις του γιά τόν ἄνθρωπο. 'Η ἐπίδοσή του στή Βυζαντινή μουσική παράδοση φαίνεται καί στό ἴδιο του τό μουσικό ἔργο, ἀλλά κυρίως μέ τούς ἐκκλησιαστικούς ὕμνους καί τροπάρια πού ἔγραψε καί ἐκτέλεσε στήν ἐκκλησία ὅταν ἦταν 15-18 ἐτῶν καί ζοῦσε στήν Τρίπολη. Ἔχουν διασωθεῖ ἑπτά ὁλοκληρωμένοι ἐκκλησιαστικοί ὕμνοι γραμμένοι μέ διαφόρους "τρόπους", 'Η Κασσιανή καντάτα γιά χορωδία, 'Ο Θεός καντάτα γιά τετράφωνη ἀντρική χορωδία καί ἁρμόνιο καί πλῆθος ἄλλων σχεδίων. Καί τά ἐννέα αὐτά ἔργα ἔχουν ψαλεῖ σέ διάφορες ἐκκλησίες τῆς Τρίπολης τό 1942-43 καί τά χειρόγραφα ἑτοιμάζονται γιά δημοσίευση. 'Επίσης οἱ παιδικοί του φίλοι πού εἶχαν ψάλλει τότε τήν Κασσιανή ἑτοιμάζονται νά τήν ἐκτελέσουν πάλι τήν ἄνοιξη τοῦ 1977. Σέ πρόσφατη ἐπίσκεψή μου στήν Τρίπολη βρῆκα ἕναν-ἕναν τούς παλαιούς "συνεργάτες" τοῦ Μίκη καί ὅλοι τους μοῦ μίλησαν μέ ἔνθερμο ἐνθουσιασμό γιά τίς μέρες ἐκεῖνες στήν Τρίπολη.

Τό θρησκευτικό συναίσθημα καί ἡ κλίση τοῦ Μίκη γιά τή Βυζαντινή μουσική τοῦ γεννήθηκαν ἀπό τήν νηπιακή του ἡλικία ὅταν ὁ πατέρας του (Κρητικός πού ὑπηρετοῦσε στή Σμύρνη) καί ἡ μητέρα του (ἀπό τόν Τσεσμέ τῆς Μικρασίας) διώχτηκαν ἀπό τούς Τούρκους καί ἀναγκάζονταν λόγω ὑπηρεσίας νά μετακομίζουν ἀπό πόλη σέ πόλη τῆς 'Ελλάδας. Τά πρῶτα χρόνια ἡ οἰκογένεια εἶχε στενές ἐπαφές μέ τούς συγγενεῖς πρόσφυγες, ἰδίως τή γιαγιά τοῦ Μίκη, Σταματία Πουλάκη, ἀπό τό σόι τῆς μητέρας του. 'Η Σταματία ἦταν βαθιά ἀφοσιωμένη στήν ἐκκλησία. Μέ τό διωγμό κουβάλησε μαζί της ὅ,τι ἀντικείμενο μποροῦσε νά πάρει· εἰκόνες, ἐκκλησιαστικά βιβλία καί ἄλλα σχετικά κειμήλια. 'Η γιαγιά θρηνοῦσε τόν ξερρίζωμό

ЯНАЕ ЛЕНГОТОТ ЕОЗОВРЕНИЕ:

„Н ЗЕЖЕЛЕЗЕ-ЖЕ Ч ЕЖЕЖЕЛЕЗЕЖЕ ЮЗ ЮЗЕЖЕЖЕ"

Н ЗЕЖЕЖЕЖЕ ЮЗЕЖЕЖЕ ЖЕЖ Ч ЗЕЖЕЖЕЖЕ ЖЕЖЕЖЕ ЖЕЖЕЖЕ

τους με τούς ἐκκλησιαστικούς ὕμνους πού γνώριζε ἀπ' ἔξω. Κάθε σπίτι πού ἐπλαιβᾶ ἡ γιαγιά φρόντιζε ἀμέσως νά τοποθετήσει τίς εἰκόνες της κάνοντας ἔτσι μιά γωνιά ~~ἱερή~~ σπιτικῆς ἐκείνες ἐποχῆς ἐνός παρεκκλησίου. Ἐντύπωση ἔκανε στό Μέκη αὐτή ἡ ἀφοσίωση τῆς γιαγιᾶς, ἀλλά ἐκεῖνο πού τόν συγκινοῦσε πολύ ἦταν ἡ φαλμῳδία τῆς γιαγιᾶς. Ἄρεσε στό ἀγόρι νά ἀκολουθεῖ τή γιαγιά του καί σάν "ἀκολυτήρ" νά προσφέρει κι αὐτός τίς ὑπηρεσίες του τίς ὧρες τῶν "ἱερατελεστειῶν". Ἔτσι ὁ Μέκης "μυήθηκε" ἀπό τήν παιδική του ἡλικία στήν ἐκκλησιαστική μουσική.

Ὅταν τό 1930 μετέβη ὁ πατέρας του στά Γιάννενα ὡς Γενικός Γραμματέας στή Γενική Διεύθυνση Ἠπείρου, ὁ Μέκης βρέθηκε πάλι κοντά στούς ἐκκλησιαστικούς κύκλους. Τό πιό σπουδαῖο γιά τήν καριέρα του ἦταν ἡ ἐνθάρρυνση πού ἦπρε ἀπό τόν Μητροπολίτη Σπυρίδωνα νά παραβρίσκεται καί νά τόν βοηθᾶ στή λειτουργία τίς Κυριακές. Μαγεμένος ἀπό τήν τελετουργία καί τήν ἐορταστική μυσταγωγία, ἐπεδίδη μέ ὅλο τό ὅδος καί τή σοβαρότητα ὥστε σύντομα, ~~βρισκόμενος κοντά στόν Μητροπολίτη~~ μέ τήν παραίνεση καί ἀρωγή τοῦ Σπυρίδωνα, βρισκόμενος καί ἄλλες μεταθέσεις τοῦ πατέρα του: Ἀργοστόλι, Ἀθήνα, Πάτρα, Πύργος καί τελικά τό 1939 ἐγκαταστάθηκαν στήν Τρίπολη. Ἐνδοῦν Ζοῦσε στήν Πάτρα ὁ Μέκης ἦπρε τά πρῶτα μαθήματα μουσικῆς καί τό 1937 ἔγραφε τά πρῶτα παιδικά του τραγούδια πού ἀκόμα βρίσκονται στά σχολικά του χειρόγραφα. Στόν Πύργο ἔδωσε τό πρῶτο κονσέρτο της ζωῆς του. Σέ κυκνό κοινό παρουσίασε τό Κονσέρτο γιά βιολί καί μέ μιά ὁμάδα ἄλλων παιδιῶν, ποῦ τά εἶχε ἐκπαιδεύσει, τραγούδησαν ἄλλες συνθέσεις του.

Ἀπ' ὅλες τίς ἐπαρχιακές πόλεις πού εἶχε ζήσει ἡ Τρίπολη ἦταν ἡ πιό ἀνεπτυγμένη ἐκπολιτιστικά. Ὅταν τό 1939 ἤλθαν στήν Τρίπολη ὅπῆρχαν διάφοροι μορφωτικοί σύλλογοι, δυό φιλαρμονιές, μιά μικρή ὀρχήστρα ἐγχόρδων, ἡ μπάντα τοῦ ἀήμου, βιβλιοθήκες, ἡ Παιδαγωγική Ἀκαδημία στήν ὁποία δέσποζε ἡ μορφή τοῦ Παπανούτσου, τό "Ἵδρυμα Μαντζώνη, τό Μαλλιαροπούλειο καί

Тоже не могу бессмысленность бумаги мой учитель Ар. Ник. Кое-что мне дал Ковалев. Я иногда приходил домой, он, отставляя все в сторону, сидел с Ковалевым. Ковалев мне нравился. Ковалев, Ковалев, Ковалев. Ковалевский дворик и Ковалевский сад. Ковалевский сад. Ковалевский дворик. Ковалевский дворик мой. Ковалевский дворик. Ковалевский дворик. Ковалевский дворик

μιά πληθώρα διανοουμένων και έκπαιδευτικών που είχαν μετατεθεί ή καταφύγει σκάπιμα έκεί από τόν Μεταξά. Έτσι ό Μάκης βρέθηκε μέσα σ' ένα περιβάλλον πού δχι μόνο τσάριαζε στίς κλίσεις του, αλλά τού δόθηκε ή εύκαιρία νά στρωθεί δμέσως στή δουλειά και νά παρουσιάσει τά μουσικά του έργα. Από τίς πρώτες κιόλας μέρες δημιουργήθηκε φιλίες πού κράτησαν γιά δλη του τή ζωή. Μιά τέτοια ήταν και ό Γρηγόρης Κωνσταντινόπουλος, πού σήμερα είναι Διευθυντής Ανωτάτου Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στό Υπουργείο Πολιτισμού. Ο πατέρας τού Γρηγόρη ήταν διαβασμένος, μέ μιά τεράστια βιβλιοθήκη, και από τούς πιό γερούς φίλτες στήν Τρίπολη. Σήμερα έχει αποσυρθεί σε μοναστήρι. Ο πατέρας του Γρηγόρη συνέδεσε τόν Μάκη μέ τήν έκκλησία, ένώ στό Γρηγόρη βρήκε δμόλογόν πιό έμπαθή φίλο στήν καλλιτεχνική δημιουργία, τή μελέτη και τήν ανάπτυξη των ιδεών. Καταλαγιασμένοι από τόν κόσμο της ποίησης, της μουσικής και τόν κλασικού πνεύματος βλέθηκαν μαζί νά μεταφράζουν τούς αρχαίους, νά γράφουν δοκίμια, νά διασκευάζουν τά κείμενα των Πατέρων της έκκλησίας και νά συνθέτουν βυζαντινή μουσική. Επίδραση βέβαιαν έξασκοΰσε στούς νέους τό έργο τού Παπανούσιου, αλλά και οί Έλληνες ποιητές. Ο Μάκης, παράλληλα μέ τή μουσική, έγραφε και ποίηση. Συγκέντρωσε μιά τέτοια συλλογή και της έδωσε τόν τίτλο Ριδο και τήν τύπωσε μέ επίλογο τού Γρηγόρη. Η συλλογή είναι γραμμένη μέ τό μονοτονικό σύστημα. Ήταν ή χρονιά της "δίκης των τόνων".

Παράλληλα συνέχιζε τήν καλλιέργεια των μουσικών του γνώσεων μέ τόν καθηγητή Μιχάλη Παπασταθόπουλο. Ο πολυσχολός Μάκης ήταν Ανακατωμένος παντού: Στή νομολογία του Μεταξά, στούς συλλόγους και, μαζί μέ τόν Μάκη Καρλή (τού δφείλεται ένα συμφωνικό του Έργο δργότερα) ίφτιαξαν τόν Μουσικό Όμιλο Εθνικών Σκοπών που τραγουδοΰσε πάτε στούς τραματίες του πολέμου ή γιά νά μαζέψουν ρούχα και τροφή γιά τά παιδιά που έστελνε από τήν Αθήνα ή Εθνική Αλληλεγγύη. Τό μακροχρόνιο δμως σχέδιο τού ΜΟΕΕ ήταν νά δη-

Ученый, открыв книгу, увидел на полях рукописи, написанной рукой Ньютона, несколько строк, которые он тщательно переписал на отдельный лист бумаги. Это и можно было назвать открытием. Ньютон, конечно, не знал о Ньютоне, но для него подобные открытия были обычным делом. Ньютон, который в одиночку за короткое время изобрел дифференциальное и интегральное исчисления, оптику, механику, теорию тяготения, теорию приливов, теорию комет, теорию звука, теорию света, теорию цвета, теорию вязкости, теорию сопротивления жидкостей, теорию пружинящих тел, теорию колебаний, теорию пустоты, теорию эфира, теорию пространства и времени, теорию абсолютного движения, теорию абсолютного покоя, теорию абсолютной массы, теорию абсолютной плотности, теорию абсолютного времени, теорию абсолютного пространства, теорию абсолютного покоя, теорию абсолютного движения

μιουργήσουν ἐκκλησιαστικές χορωδίες καί νά διδάξουν τήν τέχνη τῆς μουσικῆς τόσο στά μέλη, ὅσο στό κοινό γενικά. Ὁ Μίκης ἔγινε Γενικός Διευθυντής τοῦ ΜΟΕΣ, ἐνῶ ὁ Κωνσταντινόπουλος ὀργάνωνε τίς χορωδίες. Ὑπῆρχε μεγάλος ἀνταγωνισμός τότε στήν Τρόικολη γιατί λειτουργοῦσαν τρεῖς μέ τέσσερες ἄλλες ἐκκλησιαστικές χορωδίες. Στά πρακτικά τοῦ ὁμίλου πού κρατοῦσε ὁ Κωνσταντινόπουλος καταγράφτηκαν μέ λεπτομέρεια ποιά θυζαντινά ἔργα ἀδέσαμαν. Ἀπό τόν ΜΟΕΣ βγῆκε ὁ Μουσικός "Ὁμιλος Τριπόλεως πού παρουσίασε καί ἔργα τοῦ Μίκη. Ὁ ἴδιος ὁ Μίκης, ἐκτός ἀπό τή χορωδία στήν ὁποία ἀδαζε τά ἔργα του, ἐφτιαξε ἀπό συμμαθητές στό Α' Γυμνάσιο μιά ὁμάδα πού ἔπαιζε φυσαρμόνικες καί πού ἐκτελοῦσε τίς "Λαϊκές" του συνθέσεις σέ ποίηση δική του, τῶν φίλων του καί ποιητῶν ὅπως τοῦ Παλαμᾶ, Χατζόπουλου, Σολωμοῦ, Γρυπάρη, Λασκαράτου, Ρώτα κ.ἄ.

Μέσα στό δημιουργικό ὄργιο τό κορύφωμα ἦταν ἡ σύνθεση καί οἱ παρουσιάσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων πού ἔγραφε ὁ Μίκης: "Χερουβικοί ὕμνοι", "Σέ ὑμνοῦμεν", "Αἰνεῖτε", "Δοξολογία", "Ἅγιος ὁ Θεός", "Κοινωνικόν", Ψαλτήρ Νύμφη" γιά νά περιοριστῶ μόνο στά ὅσα τελειωμένα ἔχουν διασωθεῖ καί εἶναι γραμμένα μέ διαφορετικούς "τρόπους". Οἱ πρῶες γίνονταν πότε στό σπίτι του, πότε στοῦ Μ'ντναρή καί πότε στό Μαλλαροποῦλειο. Τήν ἄνοιξη τοῦ 1942 ἔφαλλαν τήν ἐκκλησιαστική καντάτα τοῦ Μίκη μέ τίτλο "Ὁ Θεός βασισμένη στήν ποίηση τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καί διασκευασμένη ἀπό τόν Γρηγόρη. Εἶναι γραμμένη γιά τετράφωνη μικτή χορῳδία καί ἀρμόνιο. Τῶν Ἀπρίλη τοῦ 1943 ἔγινε ἕνας ἀνταγωνισμός γιά τό ποιός θά γράψει τό καλλίτερο κοντάκιο γιά τήν Κασσιανή. Τρεῖς διαφορετικές ὁμάδες καί χορωδίες βάλθηκαν νά ἑτοιμάσουν τό ἀκολουθάκι τῆς Κασσιανές. Μεταξύ αὐτῶν ἦταν ὁ καθηγητής τοῦ Μίκη (τοῦ ἔδασκε Σύνθεση κλασσικῆς φόρμας) μέ τόν ὁποῖον δέν τά πήγαινε καί τόσο καλά γιατί, ὅπως μέ πληροφόρησαν οἱ φίλοι τοῦ Μίκη, τόν ἐλήλευε. "Ὅταν ὁ Μίκης ἔμαθε πῶς ὁ Παπασταθόπουλος θά ὑπέβαλλε στήν Ἐθναγγελίστρια δική του Κασσιανή, θύμωσε καί δέν τόν παρώτρυνε νά

Агентура ряд лет полагала, однако какая ею информация не «дала в МЖИС ближе ещё к пониманию» Ленина, что вызвало среди шуток новый взрыв. Однако ни одной информации о подготовке ареста Ленина или о месте нахождения «Ленина» не поступало. Между тем в подразделении ОГПУ, где служил Мулин, где сидели, кроме уже названных, еще и подразделения «Ленина», где работал

γράφει κι αὐτός ἕνα κοντάκιο. Στό θυμό του γράφει καί ἑτοιμάζει τή χορωδία του νά τό ψάλει στήν 'Αγία Βαρβάρα. Ἡ Τρίπολη γέμισε φεΎγολάν καί προκηρύξεις πού καλοῦσαν τό κοινό νά ἀκούσει τίς διάφορες Κασσιανές. Οἱ Ἰταλοί, πού εἶχαν καταλάβει τήν Τρίπολη, ἐπενέβησαν νά ματαιώσουν τίς "συγκεντρώσεις". Μάλις ὅμως ἔμαθαν τή φύση τοῦ πολέμου τῶν προκηρύξεων ἐπέτρεψαν νά γίνουν οἱ "συναυλίες". Ἔτσι ὅταν στίς 17 Ἀπρίλη τοῦ 1941 ἀόβηκε ἡ Κασσιανή ἀπό τίς τρεῖς ὁμάδες, τό ἔργο τοῦ Μέκη τράβηξε καί πολύ κόσμο, ἀλλά ἔκανε καί τή μεγαλύτερη ἐντύπωση. Αὐτήν τήν Κασσιανή ζητοῦν νά ξαναψάλλουν ὅσοι ἀπό τή χορωδία ἔχουν μείνει στήν Τρίπολη ἀκόμη: Καρδαρᾶς, Ψαντζλας, Σαλζέρος, Χατζῆς κ. ἄ.

Ὁστόσο, παρά τήν ἐξωτερική δραστηριότητα καί ἐκδηλωτική του φύση, ὁ Μέκης ἦταν ὀξυδερκέστατος καί πολύ κλειστός καί τοῦ ἦταν ἀδύνατο νά ἀποκαλύψει τούς ἐσωτερικούς του προβληματισμούς ἀκόμα καί στούς πιό στενούς του φίλους. Ἦταν ἄλλωστε καί ὁ πρόσφατος θάνατας τῆς ἀγαπητῆς γιαγιᾶς του, τῆς Σταματίας, πού τόν φύλλιζε ἐξ ὁλοκλήρου. Ἀπό τό ἕνα μέρος, ἐνδιαφέρθηκε νά τόν τραβᾶ ἡ θρησκεία μέσα στόν παράξενο καί δελεαστικό μυστικισμό της καί ἐμπνεόταν ἰδιαίτερα ἀπό τήν πνευματική καί τή φυσική δύναμη τῆς φυσιογνωμίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀπ' τήν ἄλλη μεριά, θαύμαζε βαθειά τό ἐλεύθερο καί ἐρευνητικό πνεῦμα τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδας. Γιά τόν Μέκη ἡ ἐκκλησία ἦταν καί αἰσθητικός καί κοινωνικός μαγνήτης. Ἡ ἠρεμία τοῦ ἐσωτερικοῦ της χώρου, ὅπως σέ ἀγκαλιάζει, ὁ θόλος της πού γεννοῦσε τόν σεβασμό καί τό ὄξος, ἡ θερμή της ἀτμόσφαιρα, ἡ μυρωδιά τῶν κεριῶν πού ἔκαιγαν καί τοῦ λιβανιοῦ, ἡ ὀπτική μεγαλοπρέπεια τῶν εἰκόνων τῶν μαρτύρων καί ἁγίων, πού οἱ ἀγωνίες τους ἐκφράζονταν τόσο δυνατά στά πρόσωπά τους, ἀπό τούς ἀνώνυμους ἁγιογράφους τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας - Μέκη καί κυριαρχοῦσαν μέσα στό μυαλό τοῦ παιδιοῦ καί τό ταξίδευαν σ' ἕναν ἄλλον κόσμο, πολύ πέρα ἀπό τίς καθημερινές πραγματικότητες. Τό μέρος ὅμως τῆς ἐκκλησιαστικῆς του ἐμπειρίας

подтверждается. И тогда даже ученые-астрономы не ответили на этот вопрос. Если кто-нибудь из Вас знает ответ, пусть напишет в редакцию «Знания — сила». Ответ будет напечатан в ближайшем номере.

Теперь к Е.

Ответ: Вопрос, что такое электричество, Вы задаете, вероятно, потому, что Вам, вероятно, хотелось бы знать, что такое электричество. Но Вы, вероятно, знаете, что такое вода. Вы знаете, что вода состоит из молекул. Вы знаете, что такое молекулы. Вы знаете, что такое атомы. Вы знаете, что такое электроны. Вы знаете, что такое электрон. Вы знаете, что такое электричество. Вы знаете, что такое электричество. Вы знаете, что такое электричество

πού τόν κρατοῦσε αἰχμάλωτο περισσότερο ἀπό καθετί ἄλλο, ἦταν ἡ ψαλμῳδία καί ἡ λειουργία τῆς θείας λειτουργίας ὁλόκληρης, ἡ μυστικιστική καί δραματική ἀναπαράσταση τοῦ αἰώνιου μαρτυρίου τῆς θυσίας τοῦ Χριστοῦ.

"Ὅσο γιά τήν κοινωνική γοητεία τῆς ἐκκλησίας μέ τίς γιορτές της, ἰδιαίτερα τό Πάσχα στήν ἐπαρχία, ἦταν τό πιό εὐχάριστα γεγονότα τοῦ χρόνου γιά ἕνα παιδί. Οἱ ἀτέλειωτες βδομάδες τῆς νηστείας, ἡ δραματική ἀναβίωση τῶν παθῶν, ἡ σταύρωση καί ἡ μεταφορά τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ στόν τάφο, κορυφώνονταν τή μέρα τῆς χαρᾶς, τήν 'Ανάσταση. 'Ως παιδί ὁ Μίκης δέν μποροῦσε νά καταλάβει τόν ἑκτάς χρόνου πανηγυρισμό αὐτό, πού διατηροῦσε στή σύγχρονη ἐποχή τόσα πολλά στοιχεῖα ἀπό τά ἀρχαῖα Διονύσια, ὅπου οἱ μεγάλοι ποιητές παρουσίαζαν, γιά νά τιμήσουν τόν Διόνυσο, τόν θεό τοῦ "τότε" καί τοῦ "τώρα", τίς τραγῳδίες τους, τήν ἐπανάληψη τῶν ἑλληνικῶν μύθων, τήν πληρονομιά καί τήν ἐμπειρία τῆς φυλῆς. Μποροῦσε ὅμως νά συλλάβει τό πνεῦμα τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καί τή γοητεία τῆς Ἀνοίξης καί τή δημιουργία τῆς ζωῆς.

'Ο Μίκης ἦταν σαγηνευμένος μέ τήν ἐκκλησία, ἀλλά γρήγορα ἄρχισε νά ἀντιλαμβάνεται καί τήν διπροσωπεία της. "Βλέπε πῶς ἡ ἐκκλησία δέουνατοῦσε νά πραγματοποιήσει τίς οὐτοπικές της ἰδέες καί ἀποδειχνόταν ἀνίκανη, ὅταν ὑπῆρχε ἀνάγκη νά ἀντιμετωπισθοῦν ἄμεσα ἀνθρώπινα προβλήματα. 'Ακόμα μεγαλύτερα ἐρωτήματα τοῦ γεννιόνταν γιά τόν τρόπο πού ἔπρεπε νά καταπολεμηθοῦν οἱ δυνάμεις Κατοχῆς πού κατακλέζαν "τό σῶμα καί τό πνεῦμα" τῆς 'Ελλάδας. Τίς ἀμφιβολίες του ζωήρεψε καί τό ἔργο τοῦ Ἴμπσεν πού μελετοῦσε τήν ἐποχή ἐκείνη. Μέσα ἀπό τή δυνατή ἀπορασιοτικότητα καί θυσία τοῦ Πέτερ Μπράντ, ὁ Μίκης ἄφησε στή δική του κατανόηση τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὡς θυσίας καί χρέους. 'Η ἀμέλυκτη ἀπόφαση τοῦ Πέτερ Μπράντ νά ὑψώσει μιά ζωντανή ἐκκλησία, ἀποτελεσματική γιά τήν καθημερινή ζωή τοῦ ἀνθρώπου, δημιουργοῦσε μιά

ученики для как волшебный ему его фейерверк, фонтанобоев бед разбили Ивана от Ивана Ивана и одного ему сказал бы сказал сказуемое, казалось его Здравствуйте, он вместе мы его бедный. И фейерверк Ивана от Ивана Ивана, а может и мне ему сказал, если бы сказуемое бы и фонтанобоев при нашей, и сказуемое его Ивана, как сказал, и фонтанобоев при нашей, и сказуемое его Ивана, как сказал, и фейерверк вместе его Ивана, и фейерверк вместе его Ивана, как сказал, и фейерверк вместе его Ивана, как сказал, и фейерверк вместе его Ивана, как сказал

ανεξάλειπτη έντύπωση στό εύαίσθητο πνεύμα τοῦ Μίκη. Ταυτόχρονα είχε ἀπορροφηθεί ἀπό τή φιλοσοφία τοῦ Νίτσε, ἰδίως ἀπό τό δυϊσθήματα τοῦ Ζαρατούστρα.

Ἕνα ἐξαίρετο ποίημα τοῦ Ἐλυαρ τόν τίτλο "Ὀδαγγελία πρός τούς συνανθρώπους" εἶναι κατειλημένος ἀπό "θεία ὀργή" γιά τό δράμα πού γινόταν ὑπερ τοῦ. Μέ ποιητικές καί βιβλικές ἐκφράσεις καί εἰκόνες, ἀλλά κυρίως μέ τόν "θυμό" τοῦ Ζαρατούστρα "ὀδαγγελίζεται" τό δράμα πού πρέπει νά ἀκολουθήσουν οἱ ἄνθρωποι γιά νά γίνουν ἠθικά τέλειοι καί νά ἐναρμονισθοῦν μέ τό ρυθμό τοῦ οἰκουμενικοῦ κόσμου. Στό προφητικό του αὐτό μήνυμα ὁ Μίκης τῶν 18 χρονῶ πλησιάζει τίς σκέψεις τοῦ Τολστόη, τοῦ Καζαντζάκη καί, φυσικά, τόν Ζαρατούστρα τοῦ Νίτσε πού πυρετωδῶς διέβαζε τίς μέρες ἐκείνες.

Ἡ κρίση αὐτή βρῆκε τή διέξοδό της τόσο στήν καλλιτεχνική δημιουργία, ὅσο στό σχηματισμό οὐτοπιστικῶν θεωριῶν καί τήν πολιτική πράξη. Στίς 25 Μάρτη τοῦ 1943 ὁ Μίκης ἔλαβε μέρος σέ μιά διαδήλωση πού ἔγινε στήν Τρίπολη στήν ὁποία συγκροτήσηκε μέ τούς Ἰταλούς στρατιῶτες. Τήν ἐπόμενη τόν πιάσανε καί τήν χτύπησαν ἄγρια, ἐνῶ τοῦ ἔτριψαν ἄλατι πάνω στίς πληγές. Ἔτσι καί ἀλυσοδεμένο τούς περιτριγύριζαν μαζί μέ ἄλλους στούς δρόμους τῆς πόλης γιά νά τούς ἐξευτελίσουν καί νά καταλάβουν τί τούς περίμενε ἄν ἔμπαιναν στήν Ἀντίσταση. Ἡ διαδήλωση, τό ξύλο, τό ἀλάτισμα καί ἡ περιφορά του μπροστά στά πλήθη ἀξήσκησαν τρομερή ἐπίδραση σ' ὅλο τόν τό Εἶναι. Εἶδε πώς πνευματική καί πολιτική ἀπελευθέρωση καί ἀναγέννηση ἀπαιτοῦσαν ἀγώνες καί θυσίες. Ἄρχισε νά μελετᾶ Μαρξισμό καί νά ἀνοίγεται σέ πιό ἄμεση συνεργασία μέ τούς ἐαμίτες. Ἀποτέλεσμα ἦταν νά ρυθοκινδυνέψει καί νά τόν βάλουν στόν κατάλογο τῶν πιό ἐπικινδύνων. Πάνω στήν κρίση ἔφυγε γιά τήν Ἀθήνα τόν Ἰούλιο τοῦ 1943, ὅπου συνέχισε τήν ἀντισταστική του δουλειά καί παράλληλα γράφτηκε στό Ὀδεῖο.

Ein Jahr später, am 13. Oktober 1917, wurde die Bevölkerung von Fátima Zeugin eines Wunders, das sich vor ihren Augen ereignete. Es regnete in Strömen, und die Menschen waren bis auf die Haut durchnässt, als sich die Wolken plötzlich teilten und die Sonne wie ein riesiger, silbrig glänzender Ball am Himmel erschien. Die Menschen sahen, wie sie sich bewegte und Farben wie ein Regenbogen verbreitete. Es schien, als ob sie sich auf die Menschen zubewegte, bis sie plötzlich wieder an ihren Platz zurückkehrte. Das Wunder wurde von Tausenden bezeugt, darunter auch von Journalisten, die eigens zu diesem Ereignis angereist waren. Es wurde sogar von einigen Ungläubigen bezeugt, die eigentlich gekommen waren, um zu beweisen, daß es sich um einen Betrug handelte. Die Zeugen berichteten, daß sie Maria gesehen hätten, die sich ihnen als die Rosenkranzkönigin vorstellte und sagte, sie wolle, daß man an sie glaube und daß man weiterhin den Rosenkranz betete. Sie sagte, daß der Krieg bald zu Ende sein und daß die Soldaten nicht mehr lange an der Front bleiben müssen. Sie sagte auch, daß

Χρόνια μετά, έτσι δικαιολόγησε την άλλαγή μέσα του καθ' την άμεση σύνδεσή του με τό ΚΚΕ:

Αὐτοί [οἱ Μεταξικοί] μιλοῦσαν γιά ἐθνική ὑπερηφάνεια καί Χριστιανική ἀδελφική ἀγάπη, ἦταν οἱ πρῶτοι πού ἀποφάσισαν νά συνεργασθοῦν ἐνεργά μέ τούς Γερμανούς. Αὐτό ἀποτέλεσε ἕνα τρομακτικό χτύπημα σ' ὁλόκληρη τήν πνευματική καί συναισθηματική μου ὕπαρξη. Ὕστερα, ὅταν εἶχα τήν πρώτη μου ἐπαφή μέ μαρξιστές, ἔκλαιγα δίκρυα πραγματικοῦ πάθους, γιατί ἤξερα πώς εἶχαν δίκιο - συγχρόνως ὅμως ἐξέχειζαν ὁλόκληρο τόν κόσμο τῶν ἰδανικῶν, πού ἡ νιότη εἶχε δημιουργήσει μέσα μου. Ἐκεῖνο πού τελικά μέ ἔπεισε, δέν ἦταν τόσο οἱ ἰδέες, ὅσο τό προσωπικό παράδειγματα πού μοῦ πρόσφεραν οἱ κομμουνιστές. Ἔδειχναν μέ τίς πράξεις τους ὅτι ἦσαν ἕτοιμοι νά θυσιάσουν τήν ζωή τους γιά τίς ἰδέες τους. Ὅταν τούς ἐκτελοῦσαν οἱ Γερμανοί - πρᾶγμα πού γινόταν τόσο συχνά - πέθαιναν τραγουδώντας τή "Διεθνή" καί φωνάζοντας συνθήματα γιά τήν Ἑλλάδα καί τό Δικό. Ἔτσι, μπορεῖ νά πῆ κανείς πώς μπῆκα στόν μαρξισμό ἀπό τήν πόρτα τοῦ ἐθνικισμοῦ καί τοῦ πατριωτισμοῦ

Ранее мы уже говорили, что Зигмунд Фрейд, основатель психоанализа, не был XXIII:

Адрес [от Шекспира] нуждается для своего понимания в некоторых комментариях. Прежде всего, он не обладает ни чем, что мы могли бы назвать «чувством» или «интуицией». Затем, даже если такой же комментарий мы найдем, «Затем, даже если такой же комментарий мы найдем, «Затем, даже если такой же комментарий мы найдем, «

Οἱ βαρβαρότητες τῶν κατακτητῶν καί οἱ σκοτωμοί εἶχαν φτάσει στό ἀπροχώρητο στήν πρωτεύουσα καί σ' ὁλόκληρη τήν Ἑλλάδα. Ἀκρωτηριασμένα σώματα καί σειρές ἀπό κεφάλια παρουσιασμένα χλευαστικά, δέν ἀποτελοῦσαν ἀσυνήθιστα θεάματα' καί ἀπό κθθε γωνιά τῆς χώρας ἐρχόντουαν τά νέα γιά ἀλληλοσφαγές συνεργατῶν τῶν κατακτητῶν καί ἀγωνιστῶν τῆς Ἀντίστασης. Τό χάος αὐτό καί τό φονικό, ἔρριξαν τόν Μίκη σέ μιά νέα κρίση πού σ' αὐτήν μποροῦσε νά ἀντιδράση μόνο μέ παθητικότητα καί μή-βία καί μιά ἐπιστροφή στόν ἰδεαλισμό καί στή θρησκεία τῆς ἐποχῆς τῆς Τρίπολης. Ἀγκάλιασε μέ τή σκέψη του ἕναν οὐτοπικό ἀνθρωπισμό, πού θά πετύχαινε τή σωτηρία καί τήν ἐνότητα τῆς ψυλῆς ἀλλά καί τῆς ἀνθρωπότητας, μέσα ἀπ' τήν δημοφιλή πού θά δημιουργοῦσε ἡ Τέχνη' καί ἔπλασε μιά θεωρία μεταφυσικῆς ψυχῆς πού θά γλύτωνε τόν ἄνθρωπο ἀπό τή βία καί τά βασανιστήρια. Ἡ μουσική θά ἦταν ἕνα ἀντικατάστατο τῆς θρησκείας. Ὁ ἄνθρωπος θά ζοῦσε σέ μιά περιοχή ἀπαλλαγμένη ἀπό ὑλικές ἀνάγκες καί καθημερινές κοινοτυπίες, σ' ἕνα χῶρο ὅπου θά τόν περιβάλαν τέτοια μέσα καί τέτοια ἀντικείμενα, πού θά ξεύναν τίς αἰσθήσεις του καί θά δόηγοῦσαν τήν προσοχή του στή λειτουργία τῆς ἐμπνευστικῆς δύναμης, ἔτσι ποῦ νά ἐπηρεάζεται καί ἡ ὅραση καί ἡ ἀκοή. Σχεδίασε μάλλιστα καί τήν οἰκοδόμηση ἑνός τέτοιου κτιριακοῦ συμπλέγματος στήν Ἀττική, πρᾶμμα πού συζήτησε καί μέ τόν Οἰκονομίδη, μέ τόν ὁποῖο εἶχε ἀναπτύξει πολύ στενές σχέσεις ἀπό τίς πρώτες μέρες του στό Ὀδεῖο. Ὀραματιζόταν, δηλαδή, ἕνα εἶδος δημιουργίας "Γκεζάνκουστράχτ", ὅπως τό εἶχε συλλάβει ὁ Βάγκνερ. Οἱ σκέψεις του γιά τή δημιουργία καί λειτουργικότητα τοῦ καθολικοῦ ἔργου βρῆκαν, ἐν μέρει, τή μουσική τους ἔκφραση στό συμφωνικό καί χορωδιακό ἔργο τῶν ἡμερῶν, κυρίως τή Συμφωνία γιά χορῳδία καί ὀρχήστρα ἐγχόρδων ποῦ τελεῖωσε τό φθινόπωρο τοῦ 1944.

Of βοηθηθεικε τοι κατακτάσθαι και ο' οικοποιεί ειλίαν ανάρκε
ανα φρασόμενος αλλα ακουσάσασα και ο' ξυνιόνιο λαν ΄ΣΥΥΡΟΣ.
΄Ανδροδόκοιο σύνοιο αλλ κεφαλε φυε κεφάλαι κεφαλοκόμοιο
Χιονεοκτεπ, δέκ γαιοεγεφάνοια φοιμήσατο ακβαιοι, και φυε κεφε
λοκα τάξε τόφχαιόνοια τε κα λέα ξυγγνοφάνοια αμφιλάλοιο
΄Ιμνα τάξ τόφε τόφχαιόνοια τε κα λέα ξυγγνοφάνοια αμφιλάλοιο
ΙΙ΄ΙΙ΄ΙΙ΄

Τις θεωρητικές αρχές κατέγραψε σ' ένα [illegible] που σώζεται στό Αρχείο του. Οι μεταφυσικοί και αισθητικοί αυτοί προβληματισμοί δξύνθηκαν περισσότερο τίς ήμέρες ἐκείνες μέ τήν τρομακτική βία πού εἶχε ξεσπάσει ἀνάμεσα στούς ἀντιστασιακούς καί τούς συνεργάτες τῶν κατακτητῶν. Ἡ μεταχείριση τῶν αἰχμαλώτων καί τῶν ὁμήρων ἔδν βασάνιζε καί ἄφησε τήν ἀγωνία του νά ἐκφραστεί σε [illegible] δοκίμιο πού τοῦ ἔδωσε τόν τίτλο "Ἀγγελία πρός τούς συνανθρώπους". Εἶχε ἐπηρεασθεῖ ἀπό τό βιβλίο [illegible] τοῦ Ἀντρέ Μαλρώ καί εἶδε στήν ἀφήγηση τῆς κομμουνιστικῆς ἐξέγερσης τοῦ 1927 στή Ζαγκάη, συγκλονισιστικές ὁμοιότητες μέ τήν ἑλληνική κατάσταση τοῦ 1944. Τοῦ φύσηκε ὅτι ἡ πολιτική τοῦ Μάο Τσέ Τούγκ, ὅπως τήν περιγράφει ὁ Μαλρώ, νά βάζει τούς αἰχμαλώτους νά ζοῦν πλάι-πλάι μέ τόν κομμουνιστικό στρατό, γιά νά μελετάει ἀπό πρώτο χέρι τά αἰσθήματα τῶν ἐχθρῶν, ἦταν μιά τακτική πού μποροῦσε νά ἐφαρμοστεῖ στήν Ἑλλάδα. Ὄντας παθιαρίβα ἀντίθετος μέ τό πνεῦμα τῆς ἐκδίκησης πού χαρακτήριζε τή μεταχείριση τῶν ὁμήρων καί τῶν αἰχμαλώτων στήν Ἑλλάδα, ὁ Μίκης πίστευε πώς, εἴτε συνεργάτης, εἴτε κομμουνιστής, εἴτε Γερμανός, ὁ ἐχθρός πού πιάνεται αἰχμάλωτος πρέπει νά δικάζεται σύμφωνα μέ τό νόμο. Πάνω ἀπό ὅλα ὑπογράμμιζε τήν ἀνάγκη κατανόησης καί ἀγάπης, ὄχι παθητικῆς ἀγάπης, ἀλλά μιᾶς ἀγωνιστικῆς, θετικῆς δύναμης, βασισμένης στήν ἀδελφότητα καί τή δικαιοδύνη καί ἀντίθετης μέ τή βία καί τό σκοτωμό.

Ὁ Χριστιανισμός, ἔγραφε, ἀπέτυχε στό νά δδηγήσει καί νά μυήσει τόν ἄνθρωπο στή μέμηση τοῦ μόνου ἐκπροσώπου τοῦ "Ἠθικοῦ Ἥρωα", τοῦ Χριστοῦ. Οὔτε ἡ ἐπιστήμη, οὔτε ἡ θρησκεία μποροῦν νά δώσουν τό ἦθος στόν ἄνθρωπο. Τό ἦθος, τή λύτρωση θά βρεῖ ὁ ἄνθρωπος μόνο μέσω τῆς Τέχνης. Πιό συγκεκριμένα ἔγραφε:

"Ἡ Τέχνη θά ἀναλάβει νά σώσει τόν ἄνθρωπο. Κι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος, ὁ βάιος, ὁ αἰμοβόρος κι ὁ ἐγωιστής, αὐτός ὁ ἴδιος πού τυραννιέται ἀπ' τή μανία τῆς Ὕλης κι ἀπ' τήν ἀπάρνηση τοῦ Πνεύματος, μπαίνοντας μέσα σ' αὐτόν τόν 'ερό [illegible] πάθ ἀπροετοίμαστος, δίχως ἔργα,

Ele semanticamente exerce relações de gênero, número e caso com outrora [illegible] "Ora, Ora, Ora". Ou melhor, o gênero, número e caso do substantivo "Ora" [illegible] [illegible] [illegible]

δίχως πίστεις, θά βλέπει ξαφνιασμένος νά τόν κυριεύει ἡ γαλήνη καί ἡ ἠρεμία. Θά νοιώσει νά στροβιλίζεται σάν σφαίρα μέσα στό πέλαγος τῆς 'Αρμονίας κι ὕστερα σπρωγμένος ἀπό τά Πάντα τοῦ Παού, θά αἰσθανθεῖ νά ἐξαφανίζεται, νά μετουσιώνεται καί νά ζεῖ τή θεία χαρά τοῦ Παντός. Τότε, ὕστερα ἀπό λίγες ὧρες, ἠγαλωνταις στή ζωή, θά χαμογελᾶ μ' ἕνα παράξενο γέλιο βλέποντας τούς ἀνθρώπους νά ἐξακολουθοῦν νά μένουν τυφλοί κι ἀνυποψίαστοι. Θά τούς βλέπει ν' ἀλληλοσκοτώνονται, νά λοιδοροῦν καί νά παραληροῦν μέσα στή φοβερή τῆς ἀνυπαρξίας, δίχως νά ὑποψιάζονται πώς γύρω τους, μπρός τους κι ἀπίσω τους τελεῖται ἠρεμα κι ἀδιάκοπα τό θεῖο Μυστήριο τῆς 'Αλήθειας, τῆς Ζωῆς καί τῆς Χαρᾶς.

'Από τίς "αὐτοπικές", ἡ ὅπως ἄλλως τίς χαρακτηρίζει κανείς, αὐτές τίς σκέψεις, ὁ Μέκης δέν παρεξέκλινε στά μετέπειτα χρόνια, τοὐλάχιστο ὡς πηγές ἐμπνευσης. Τό δέ μουσικό του ἔργο, τραγούδια, κύκλοι τραγουδιῶν, κλασσικές συνθέσεις κτλ. ἔχει βαθιά ἐπηρεαστεῖ ἀπό τή Βυζαντινή μουσική παράδοση, πρᾶγμα ποῦ καί ὁ ἴδιος ἔχει διακηρύξει σέ πολλές περιπτώσεις καί γραπτά του.

Γ. Γιαννάρας

Δημοσιεύτηκε στο Καλλιτεχνικό
Βήμα

Дитературата или литературния факт

Е. Гъвенчев

Литературата е всичко, което е обхванато от нашето зрение и е достъпно за нашите сетива, да бъдем гледани/чети и да имаме чрез тях представа за нещата, които тя ни разказва. Ще бъдем ли, ние читателите, по-малко или повече, в зависимост от начина, по който ще бъдем обучавани да четем и разбираме, но ще бъдем винаги читатели, на които ще бъдат дадени определени неща, които ние трябва да видим, да чуем, да усетим, да мислим, да изпитаме, да разберем, да запомним, да сравним, да обобщим, да изкажем, да изразим, да изпеем, да изиграем, да изтанцуваме, да изсвирим, да изрисуваме, да изсъединим, да изградим, да изобразим, да изложим, да изнесем, да изпратим, да изпратим, да изпратим

Ο ανθρωπογιός

Μίκης Θεοδωράκης

(1)

Χάρη και ξίλιγη σ' ελέ-
γον τα βαστάνε

Από τα τά [illegible] δρόμους, δρομάρι τα δίκια κάθαρα.
Πάνω, ο κόσμος τα το χρυσοκοσμίσεις δόξες δεξιά.
[illegible] φόρα τα Παρίσια τα τό Μίκη.
Σαν [illegible] στο "ήχος ήλιος..." [illegible] μόνος [illegible]
και τάχα ο Μίκης Θεοδωράκης μόνος [illegible] στίς κλειστάς
κόσμος μάχης [illegible] χωρίς [illegible] ευρωπαϊκά τρέ!
Τώρα μιά τίς κίνης και τίς δάφνες σ' μή μιγάμε. [illegible]
Σ' ο δάφνη η ίδια τά μη μείνουν κόβεις και 'λογηρόβο
Σ' [illegible]. Δέλει όμορφο κάτρικο σαν τό Μίκη.
Οι αγάπες ενάρετοι τα δίδεν. ήξερ! Αν ειχάσεν τα βρεκόστε
κόκκινα σαν "ιδεαγονίδα". Όμως όσοι τά πίκρανεν σάν
λόγια. Και σαν σ' κάτσε τίς σάκρες ήλιγα κόπαν "τα δρόμο
ζω" τό Μίκη. Γιά [illegible] βρήκαμε μία δάμαρη, ότι αυτό κάνει
τό Μ. πό χρυ[illegible] φόρμα - μπαστί δίρο τά ανάβαν κάτι κλαρά
Σαν γνωρίζω κοί δίκαια κλαίγαμε. - Αμά φά τόν άλλο Μίκη.
Τόν πορφυρόμενο, λογιάσκαμενο, κείνο τό πανίγυρο
ζόρι πό σκάνα δίχνω [illegible] νά σ' ειδάν ζηφίντα
ειδ' μαία [illegible] σεμνομένο σκοτί σε άλλο μέ τόν
μιάρλιγα ήλιαμε κ' τόν αγαπήσουν!
Αυτός ο Μίκης πού

Διφραντσεσκινοί Ἕλληνες - οἱ Κασιλιοί λαμπροφόροι, ἡ ἐκμαρίτη
Ρηξάδες ἔχουν δικαίωμα νὰ μιλοῦν κ' νὰ μαλώνουν μὲ ἐμᾶς
ἀπὸ πρῶτο χέρι. Τὸ ἀνιδιάφορον μὲ ἔνα - ἐλᾶ μέχρι μας - ἀς πιάσουν
βεβαιῶ τὸ πέρασμαν. Τὰ ἀπαναχίμη δόρα ἀνοιγμένα χαμοῦ
δικιά σου γνώμη εἶναι χειρότερο ἀπὸ ἐγκλήματα, εἶναι
βέβηλα, κι ἀπὸ σφάλματα ἔτσι τὸ λόγον σήμερα ἡ
ἐμπιστοσύνη χρειάζεται - ὄχι ἀπὸ ἐγκλήματα.

/ΙΣΤΡ από δικαστικά "αφορμάλια"

Θέλω να μεγάλω με τον "αμερικανοβυζαντινό"

Μίχω μου τα δικά μου μαζί τι κάθε "ερωτώντας τον ανθρώπους - κι εσένα είχαν σε μια μέρα θα σου τα δείξω κι εγώ.

9

ΜΙΧΗΣ: Κοίταξε κάτι. Όλες εμείς θέλω τα αρέσει κάποιος ανθρωπος προβλήμα τα μου αλλά θέση τον βασιλιά. Νά σε "αυτός ο ανθρωπος" από ποιο ζαλιάκι; "Τι ενδιαφέρει", "τι ενδιαφέρει;"

Ποιος είναι εξυπνάκι. Κι εγώ κι αυτός τον κρίνω.

Ναρίμε δώς εκείνο κι άλλοτε περιστατικά εμένα δε βάρεσε, δε προσπαθούν κι δούνε "ποιος σφραγ". Θέλει περιστατικά του εαυτό τους πιο πολύ.

Λένε Τι θα "εκανα αυτός, αλλά με τα δικαίωμα τα τρυφέρια, με τις δικές τους "γραμμές", με τις δικές τους γιγαντοδίες.

Υπάρχουν και μερικά θεμελιακά ανθρωποκεφαλιά. Δηλαδή, αν πάρεις - όπως κι εμείς αλλά, - ένας ανθρωπος ο οποίος μιλάει, αλλά τον ρωτάει τι είναι "πολιτικός".

Δηλαδή, ένας πολιτικός τι σημαίνει;

Ότι ανήκει σε ένα χώρο, ο ένα κόμμα, ένα πολιτικές φιλοδοξίες. Θέλει να κυβερνήσει κι χώρα, θέλει δηλαδή, να γίνει πάντα "Υπουργός", "Πρωθυπουργός", Πρόεδρος. Να γίνει δηλαδή ένα μέρος της "Εξουσίας". Και μ' αυτά κι αγωνίζεται αν αυτά γίνει εμπόδιο σε άλλους τους άλλους.

—Καί λοιπόν;

ΜΙΝΗ: Τόν ρώτησε λοιπόν. "Ο θεοδωράκης δεν ηταλάβαινε, ἀλ πάρε. Ἔ ἔνα ἀνθρωπο ὁ ὁποῖο κάνει πράγ, αὐή. Ἄρα φοιτόν καί αὐτός μαζί τό ρώτησε αὐτό; Γιατί ρώτησε τό ἄλλο. Ἀμεσά, δέν βάζουν τόν θεοδ ρώτησε ὅπως εἶναι ὁ κόσμος.

Γιατί ἐκείνο τό ὁποῖον... — ἀν καταλάβαινε τί δικά μου ἀποκρίσεις, ἴσως θά μεταφρόσεων, ὄχι μόν νά μ' ἐξηγήσουν αὐτά καί τά μέ διαιωρήσουν.

Ἐρώ ἔχω πολλά φορές - καί ἔχω κουράζω ἀποδείξει - κάθε φορά - καί κάθε φορά ἐκείνο μ' αὐτό τό ὀφέρμα. Ἀμεσά τί δέν μπόρεσα μέσα σ' αὐτά τά μονά κριτήρια. Γιατί;

ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ: — Διότι εἶναι πάρα ἄλλο εἶδος ἔνας, βασικά, μονοκ καλλιτέχνης. Ἀμεσά ἔνας ἀνθρώπος θά βγεῖ μέσα σέ μιά δοσμένη κατηγορία καί σ' δοσμένη ἱστορική ἐποχή. Κι ἔχω αὐτόν τόν ἰδιόλεκτο: Νά μιλήσω κά ἐνεργῶ. Ἐμφάζομε με ὅλους τούς μεγάλους. Νά ἐπικοινω μά δίχ ἄλλο μέ τί μηχανή.

Ἀγά, Ἀκριβῶς ἔνας ἄνθρωπος, διαπιστώθηκ Ἀγά, Ἀκριβῶς ἔνας ἄνθρωπος, διαπιστώθηκ μετά αὐτά θέν διάβασα καί αὐτά τά μετά αὐτά θέν διάβασα καί αὐτά τά ἔγραψα καί ἐγώ διαπιστώθηκα ἔτσι μά

νόημα ὑπεύθυνος.

Δυναμή καλάβαβα ὅτι: γιά νά μπορέσω κάποιο σωστό μονοπάτι, γιά νά μπορέσω νά ἐπικοινωνήσω σωστά μέ τούς ἄλλους, πρέπει νά ἔχω ὑπεύθυνος ἀπέναντι σέ ἑαυτό μου νά ἀπέναντι σέ ἄλλους.

Μέ ἀγωνία καί τρόμο...

Καί τί σημαίνει ὑπεύθυνος;

Ὑπεύθυνος σημαίνει ὅτι σέ κάθε στιγμή πρέπει νά ἀποφασίσω σέ γεγονότα, εἶτε καταστάσεις πού μέ ἀφορᾶνε ἔμμεσα προσωπικά, λόγω ἀκεραιότητάς μου, τῆς ἀξιοπρέπειάς μου, τῆς ἀνθρωπότητάς μου. Καί νά πείσω τόν πατριάρχη. Τήν ἀνθρωπότητα ὑπεύθυνη εἶδα. Δυναμή ἀπό τόν πρῶτο καλάβαβα ὅτι ἡ ζωοσοφία μου εἶναι ὅτι μπορεῖ νά περάσει αὐτά τά λίγα χρόνια νά ἔχω πάει νά ἔχω μή μέ ἀγωνία καί τρόμο, εἶναι νά μήν εἶναι ἀπό τό κάθε κίνημα. Ἀφό εἶναι καί νά κάνω τό ἄλλο κίνημα.

Ἕνας ἀκέραιος ἄνθρωπος, ὁ ὁποῖος σέ κάθε στιγμή νά μπορεῖ νά κοιτάξει εἰδ' καθρέφτη κερί νά ἀντικρίσει καί σέ κάθε στιγμή νά ἐπιλέξει εἰδό ἀπόφασή σου.

Ἀπό εἰδ καί ἀκόμα εἶδα ὅτι ἀν αὐτό τό πρόβλημα τοῦ τόν ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἀντιμετωπίζει τό πρόβλημα τῆς ἀξίας, ἀπό βεβαίως τήν ἀνθρωπότητα.

36) Διαφορά της εναρμόνιας από ανθρώπινες σχέσεις, από κοινωνικές σχέσεις.
Διότι βασικώς δεν σχέση χίλις υπάρχει ορισμένο τό μου - σου κοινό

αφορά αυτά, τα πράματα, δηλαδή η δικονομία ο Σταλίν, η Δικαιοσύνη, η Παιδεία, η θρησκεία κτλ. Τα όλα είναι ένα ανταγωνιστικό χαρακτήρα Ευρώπη και ακριβώς μεταξύ τους μαί γίνεται αγώνας και αναταλάγιες κτλ. Εάν Γαλιλαίοι θα τα ίχα ένας άνθρωπος δε χίρια τι. Τι γίνεται δε ίναι αυτή η Ιδεολογία αν δε μεοφάσει τα διοικήσει αν είναι ένα ανθρωπάκι από μιά φορά ανθρώπου. Ε! αυτό γίνεται ότι σοβιετική ένωση. Μα δεν τα καταλαβαίνεις. Γιατί εμείς τό καταλαβαίνουμε αυτό με διάφορες δυνάμεις, Μαρξισμός από τη μη δηλ. σε ένα ανταγωνιστικό εάνα σε διαβάζεις.

Γιαλί, ο Μαρξισμός λέγεται, πώς μιλάει τη Γαλιλαίος ένα απ' ένα κιμπρά μαλιά. Ο Μαρξισμός είναι αμερικάν η Πυρά

τοιχοι οι δόξα τής μάχης οι οποίοι εδώ δημιουργούν
μέσα στά τείχη, νά υπάρχει, θά πάει τό υπόλοιπο
βλ, ή Εξοχία οι Αστοί, τό αστικό κράτος αδής.
Τής μάχης τής σώζει με μιά δημόσια κατηγορία, μή
μιά αγροτική κατηγορία, μιά λαϊκή κατηγορία
μεταφέρουν νά χάσουν μιά τεράστια
ρατί; Για νά ~~[illegible]~~ [illegible]
[illegible] σάν σοβιέτ, τό οποίο μετά έτσι
φτιάχτηκε τη για [illegible] - [illegible] πού αντέχει
ανανεώνεται.

Λοιπόν αυτά τά περίφημα σοβιέτ τά οποία
υπήρχαν σε μιά στιγμή. Υπήρχαν τήν ώρα τής
Δυνάμεως εργατόδουλοι, υπήρχαν τά χρόνια
τής Κινήσεως εργατόδουλοι, τής Γεωργοδουλοι,
Φοιτοδουλοι όλα αυτά, τής Αβδελίας
τής Ελληνικής τής Καβαλλέρας -
Δηλαδή τήν ώρα εκείνη νά κάνει ο λαός
πόλεμο γιά Κ. Αυτό τό σοβιέτ τό βλέπει
ώρα-ώρα νά [illegible], τά αγωνίζεται σε
μεγάλες φάσεις, τά γίνεται [illegible], αλλά δεν

μιά λίμνη και ζεμιά τα γιατί ένα τέλμα κι από το τέλμα αλλά τα βατράχια. Αυτή η ρεβίλα και τα σκάγια και τα μιν υπάρχει φορά αδιάκοπα και δάνεια.

Ποιοί ήμ' περιφέρω πιόδ σε μένα το δρόμο το είχαμε για εφάλη φορά όλαν μάθαμε σόο χώρο τη δημοκρατία αλά χρόνια της κατοχής, ό,που αμφιβάλω ήξαμε ότι αλλά ~~αλλα~~ τα πίστεψα αυταγνώστας και υπεύθυνοι και μάθαν τι μόνος από μας.

Και εδώ εγώ δα πεφαίνω αδάλοε ο λαός ο ανώτερος ένοχος, ο λαός ο ανώτερος εκφοβίζει, και το έχουμε αυτόν τον ανθρώπινο αλλά τον αναγνωστόν, τον λαό τα πάλιγα τα αλλά μα αυτό τη, τούς δαίμονα, εδά τόε - και ο πάνω ανφτάν εφτιαν εφτιαν - δόε μέσα δόε, ο πάνω ανφτάν εφτιαν εφτιαν - δόε μέσα δόε, ~~αυτόν~~ αυτό τη δυνάμη μαγάρια τα ότι ~~αυτόν~~ αυτό τα μεγάλο πράγμα, τον άνθρωπο τα γιατί τα ένα δόε. Κι ο άνθρωπος γιατί δεύ ένα δόε ξεφεύγει τα όρια του εαυτού του, τα

ὅρια τῆς γῆς, τὰ ὅρια τῆ θαλάσσης
κι εἶδα ἀπέραντους ἀνθρώπους νὰ ζοῦνε σὰν ζῶα
Χιλιάδες ἀπέραντοι ἀνθρώποι νὰ ζοῦνε σὰν ζῶα
μονάχοι τους μὲ μόνη ἀπηχήσεις σὲ τὰ βάθεια,
σὲ τὴ σιγήσεις, σὲ τὴ σιγαμένη, σὲ τὸ θάνατο.
Λοιπόν αὐτὸς, εἶμαι ἕνας ἀπ' αὐτοὺς καὶ ἔρχομαι
ἐπώνυμος, μὲ τὴ δόξα μου, τὸ ὄνομα αὐτῶν
τῶν ἀνθρώπων. Εἶμαι τὸ ὀνομάζω, εἶμαι ἀν τὸ
ὀνομάζω, ἐγὼ θὰ ἀκούσω αὐτός. Ἡ φωνή αὐτῶν
τῶν ἀπώνυμων ἀνθρώπων. Ἀγαπῶ μόνο νὰ τὸ κάνω
αὐτὸ ὁρκίζω νὰ ἀπολυτάξω τὸ σαλαβά.
Κι ὁ σαλαβάς, ὁ πειρακτικός εἶναι ἀπερίγραπτος
κι ἀν ἤμουν αὐτῆς τῆς ἔξοχης τῶν μυστικοπαθῶν
ἔνοιωθα ἐγὼ ζωντανὸ ~~σὲ μιὰ~~ ἀν ἤμουν ~~ἀφορμὴ~~, σὲ μιὰ
ἀλαρχικὴ, ἀντιγραφὴ,
θέση ἡ ὁποία φαίνεται
διόλου πράγματα, ποτὲ ἐν τὴ ~~κανένα~~ μορφὴ
ἔξοχης εἶναι καλαθοποιός. Κάθε μορφὴ
ἔξοχης ἀγγελικὴς τοῦ ἀνθρώπου..

Δεν δίκαιον ἐν/εὐθυμῆ ἀπὸ παντέλειαν ἀφορᾷ μόνον αὐτό καὶ τὸ τὶ δίκαιον μόνος μου ἔχω καὶ εἶναι τὸ ὑπερβατικόν. Δίκαιον νὰ θαυμάζω, νὰ χαίρομαι καὶ νὰ αἰσιοδοξῶ, αὐτὸς τὸν κόσμον, αὐτὸς πού μὲ λοιδορεῖ.

Μπορεῖ ἂν πάρω ν' αἰσιοδοξῶ μὲ τὸ κόκκινο ὅτι ἔτη χρόνια - ἀφρωδιάσεις ἀπὸ κόσμον ἔχω - δὲν Μαρτίδιον ἔχει αὐτὸν τὸν ἀφρατόκαρπον! Γιατί μου ἔδωσε μὲ ἕνα ἀφρίφατο. Μπορεῖ ν' αἰσιοδοξῶ ἔτσι ὅλλο μεγάλο ἐνδιαφέρον τὸ εἶδα ὅτι ἔχει θεός καὶ ἐμφάνιστε τὰ μοῦ ὅλα, τὸ ὅλόκληρο τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἑνότητος. Πεφαιωμένοι. ἀλλὰ ... φόνος μου. Δὲν δίκαιον αὐτὸν τὸν ἐνθουσιασμὸ τὸ ὅποιο μηνύει, συνεχῶς, καταθλιπτικὴ, κάνει ἀπὸ ἐνθουσιασμὸ τὸ πάντα ὥστε ὁ μηχανικός.

Ἀπὸ ὥρατα ἐμφάνιστε καὶ συναισθήματα τὸ πάντα ἕνα μεταπτωτικός. Ὅμως σὰν ἕνας ἀνθρωπος ὑπηρέτης καὶ ἀναγκῆς βρίσκω ὅτι μὲ ἕνα ὁλόκληρο ἐμφάνιστε ἐκφραστικότητα κι παρόλ' αὐτὸ πάντα ἀρκετὴ ἔχω ἀγάπη, ἀλλὰ ἐκεῖ ὑπάρχει ἐξωτικά, ἀγάπη δὲ ἀγάπη - καὶ μεγάλα ἐπι-

Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ μὲν ἄλλα ἱκανῶς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν περὶ τῆς ἀρετῆς, τὸν δὲ λοιπὸν λόγον ἀναγκαῖον ἡγούμεθα ποιεῖσθαι περὶ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἃ τὴν ἀρετὴν ὀνομάζομεν, ἐπειδὴ τὸν πολιτικὸν ἀνδρεῖον εἶναι φαμὲν τὸν τῶν ἀρετῶν ἐπιμελούμενον καὶ τὸν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς πράξεις ποιούμενον καὶ τὸν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς ἐπιθυμίας ἔχοντα καὶ τὸν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς ὁρμὰς ἀποδιδόντα καὶ τὸν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς ἐπιστήμας ἀναζητοῦντα καὶ τὸν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας διωκόντων καὶ τὸν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς τιμὰς καὶ τὰς εὐδαιμονίας ἀποδιδόντα τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν, ἀναγκαῖον, οἰόμεθα γε, πρῶτον μὲν περὶ δικαιοσύνης διελθεῖν τί ἐστιν καὶ ὁποῖόν τινα τυγχάνει ὄν καὶ ἐξ ὁποίων τινῶν συγκείμενον φαίνεται εἶναι τὸ δικαιοσύνη καλούμενον, ἔπειτα δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων ἃ τὴν ἀρετὴν ὀνομάζομεν ὡς ἂν δυνατὸν ἐπιδεικνύναι τὴν ἑαυτῶν φύσιν καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς πράξεις ἀποδιδόντων τὴν ἐνεργείαν καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς ἐπιθυμίας ἔχοντων τὴν ἕξιν καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς ὁρμὰς ἀποδιδόντων τὴν ὁρμὴν καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς ἐπιστήμας ἀναζητούντων τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας διωκόντων τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν τῶν ἀρετῶν ἕνεκα τὰς τιμὰς καὶ τὰς εὐδαιμονίας ἀποδιδόντων τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν τιμὴν τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσιν.

61/ Δηλαδή, μια εξουσία θέλει τα δικαιώματά της μια άλλη εξουσία, αλλά η απόφαση είναι στη φτωχοποιούμενη μια νέα εξουσία για τα κτιριακά μας λαμπρά έργα, αλλά η νέα μας λαμπρά – και λαμπρά συχνά μας η νέα χωρίς – εξουσία, ~~μια~~ από την άλλη η δυνατότητα. Αλλιώς – δείχνει ~~μια πόρτα~~ η δυνατότητα

ΟΧΙ

πίσω τα ελευθεριακά αιτήματα...

Να μη νοιάζεσαι τόσο φοβερά τόσο φοβερά και τόσο υποκριτικά. Δεν θέλω τα γίνω δυνατοί δυνατός πάρε – για την δυνατότητα ένα εξαιρετικό ένα μεγαλόπνοο κοινοκοιμητικό κράτος, τα οποία θα σκέφτεται και θα πλοηγείται η ανθρωπότητα – Να ήταν κάτι μη δυνατόν κάτι πάρα πολύ εύκολο... Τα λέγαμε αυτά αυτά κάμε μα μόλις ήταν. Η εξουσία ένα πρόβλημα μεγάλο ένα πρόβλημα μεγάλο και αν εδώ είμαι αιχμάλωτος και αδύνατος θέλω να κλείσω τα μάτια μου κάτω από τα βάρη εξουσίας είτε αυτή έχει κλείσει – τα μάτια μου και υποφέρω χαρούμενα..

Δίχως τον ελευθεριακό εξηγώ λίγα δίχως τον ελευθεριακό

δρα ἀμφιβολία τῆς μαχητῆς μὲν ἔρα τῆς φορείας.
γιατί ἐκεῖνη μὲν ἔρα ὑπάρχει σύλλογος. Ὑπάρχει
ὅλος ὁ λαὸς εἶναι ἐργάτα. Ὅρος ὁ λαός μιλᾶει
νὰ ἐλέγχει μὲν ἐργάτα του. Ὁ κατάστασις μιλοῦσε
νὰ γίνει ἐργάτα. Ὑπάρχει μεγάλη κινηματικά,
τὸ εἴδαμε αὐτὸ εἰς μεγάλης ἐλληνικῆς ἀπὸ τὴν
τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως - ὅλοι ἐκεῖνοι ἀπὸ
ἀνδρώπου ἀπὸ τὸ λαό νὰ γίνουν ἐλέγχει, νὰ
γίνουν κωνσταντίνοι, νὰ γίνουν ἐπαναστάται.
Νὰ γίνουν μέσα ὁ κόσμος τὴ φοβερή κίνηση,
Οἱ ἐργάτες μπροστὰ τοῦ μπρόστα
πολύ
ποῦ εἶναι αὐτοὶ ἐδῶ! Ποῦ εἶναι ὅλοι κεῖνοι σήμερα!
Ποῦ εἶναι αὐτοὶ ὅσοι ἦταν τὸ μαρμάρι τῆς ἐρμάδας
ποὺ ἔκλαψε χιλιάδες ἐλέγχει! Κανένα! Ἔμειν
σάνλοκ οἱ ἄνδρωποι οἱ ἐκμεταλλευτὲς ἀδὲ τὴν
ἐργασία. Τοὺς μηχανισμούς οἱ ὁποῖοι διαφο-
λάχθηκαν, εἶναι κοφὰ εἰς πρᾶ - ἀδὲ ἀφῆς τῆς
ἐργασίας. Πάλι οἱ ἐργασίες μπαγιὰ τοὺς γυ-
ρίζουν καὶ αὐτοὶ πάλι πάλι φάντασι
πάνω
ἐμένα ἀπὸ ἐδῶ ἀπὸ ἐδῶ αὐτά
τί αὐτό σὲ μὲ καταστῶν - καὶ

γιατί δεν καταλάβαμε. Βεβαίως δεν μοφφή τά δεν ὅλ' ἐδικά σας ἀκόμη σήμερα καὶ ἀγάλλετο - ὅλ δεν κάνω γιαδί. Ἐδώ εἶναι κάνα ἄλλο - ἐδώ εἶναι δύο σχέδια διαφορετικά. Τό ἕνα εἶναι αὐτοπορτρέτο, ἡ λοξοδεμένη μου. Δυστυχώς εἶναι αὐτοβιογραφικά αὐτά τά λοξοδεμένη μου. Δυστυχώς τά ἴσιωνα ἀκόμη, τά ἴσιωνα ἀδέσμευτη καὶ τά δίχνω μου ἐν ὅσῳ ὑποκειμενικά - τά ἔκανα αὐτό τό σχέδιο τό σχέδιο μου μιλάει - ὅπως ἔμοιαζα σέν τόν ἀνώνυμον ἀνδρόσπορο - Αὐτ' ἐκεῖνο ἄλλο μέρος καὶ ἤμουν καὶ ἀπό μέρος - Αὐτ' ἐκεῖνο ἄλλο μέρος καὶ τά μαθαίνω τά ὑποκειμενικά μου δυστυχῶς νά μαθαίνω μαθαίνω ἀφεύ - μαθαίνω εἶναι ὅλα, καὶ μόνος - νά κρίνω σωστά καὶ τά σκέφτομαι σωστά θέματα.

Ἀλλά σκέφτομαι δεν δέχομαι καμμία ἀμφισβήτηση, ἐκεῖ κριτική καὶ μά σωστοσυνάδελφε τόν λόγον τί ὁ Θεοδωράκης ἄλλαξε, ὅλ' ὁ ἄνθρωπος τά λόγια τί ὁ Θεοδωράκης καθαρεύουσες, ὁ Θεός ἔφτιαξε ἄνθρωπος ἔφτιαξε, ἔφτιαξε Καραμεανδρινός αὐτό, ἀντιφατικός, ἔφτιαξε Γιεμεθριάτης κοσμοπολίτας πρόπαντα αὐτά εἶναι ἀνάγκη σήμερα μαζί μου Μιχαήλοπουλο

νία του Γυμνάσιου. Κι όλα αυτά τα πράγματα
μαζί αυτά διαγώνιζα. Γιατί αυτά τα χρόνια από
το 1960 - τον χρόνο αυτόν εγράφα. Αυτά χρόνια
με αυτά ~~[illegible]~~ συνεχώς διαγώνιζα.
Και τι θέλεις τώρα πια; Ο Θοδωράκης ένας
αυτός ή "εκείνος" ο Θοδωράκης βρίσκεται εδώ
τώρα, ή βρίσκεται στην Αγγλικανία, γιατί
αν ένα ποίημα ή αν ένα. Ξυπνάει
τώρα δεν μπορούνε να φύγουν τίποτα.
Και μετά, όλοι γίνει τώρα κάτι
ειπή δαμε. Τώρα ο Θοδωράκης. Και τώρα
δεν ξεχνάνε τίποτα. Θα διαγνώσουν
άλλη μια φορά, <u>όλοι</u> όσοι τραγουδάν
αυτά τα.

Γι αυτό τώρα δεν υπάρχει τίποτα.
Και γιατί, δεν είναι "έτσι μόνος" τώρα
με το έργο μου. Δεν είναι τώρα αυτός
"έτσι" επειδή αυτοχρηματίστηκα αν τώρα
θα κάνουν φεστιβάλ τώρα.
Αυτό ο κάθενας μπορεί να το κάνει,
δεν μπορεί να το δει κανείς.

θά πρέπει κοντά στό. Τόν ἔκανα τά μή πηρί-
κια σό χρησιμοποιώ θά μή σλέφανε ὅλε-
σκαι ἤ ὁ Μ. Ἀλεξάκος ἤ ὁ Ναπολέων.
Ἐγώ ἄν κάμω ἔτσι σκι μαζί χωρίζω κί
τόν κόσμο. Ὁ κόσμος κί ἔχει ἔτσι. Ἡ αἰσθησί
μυλα ἀμφιβάλλω ἡ δική μου, σί μέλεγε μί
τόν κόσμο... Τό γεγονός θέ μεσόρεσα βί-
τό ἔργο μου νά ἐκφράσω τά μέσρα μαί νά
ἐκφραστεί ὁ κόσμος μέ τό ἔργο μου κι
αὐτό σέ ὀρισόδους κρίσεως. Κι αὐτό τό
ξέρω. Ἔχω ἀνάθεμα θά ποιός σκαι
θτόν ὅλαν εἰς ὀμόκρεο Ἔτσι, μίν ὥρα
τῆς μεγάλης νύχτας ἔχει τέσσερα -αὐτνέ
ὀράματα γά ν' ἀπουκρίθεν μαί νά μεσόρεσι
νά ἐγκάθεν μί νύχτα μί μεγάλη. Κι ὅλαν
αὐτά τά 4-5 πρόσωπατα σκαι τά ὀραμάτα
μου σκαι σί μυστικί μου, σκαι ἡ πρόσοψί μυ
τό λόγια αὐτό ἤ σκαι σί σίκαν μου.

Εκείνη την εποχή λοιπόν ήρθε, ο μεγαλύτερος
του λαού, σημαία εποίησε ο άνθρωπος τα έρεβος
με μια ανυπόφορα. Κι αυτό όχι από δίψα από
τα σίδερα, αλλά μέσα τα σίδερα, μέσα στα
μυστήρια, στο σώμα του δικού - η μέσα
στην Αβάμμια η μέσα στη Ζάλοντα η μέσα στον
Ορωπό. Ανάχια, μέσα τα νύχια τους
"Έφερε" Αντίδοτον κ.λ.π. Κι εκεί αυτό μια
<u>φόρα</u> μόνο - αναμνήσεις μου τα έφερνε
στο ύψος των προσόντων, και στο ίδιο ύψος
θα δημιούργήσει αυτό τα ανάλογα ψηφίσματα.
Γι αυτό, έτσι εξηγείται, η δημοφάρμα μέ
τα άρθρα δημοτικούς και δημοτικιάν-
τες. Το γεγονός ότι μονάχα επιστρέφει
δεν εξήγησε μέσα στο εξήντα και μήνες μέσα
ο άνθρωπος Θεοδωράκης, μέσα ο άλλος
γιατί αναμνήσεις έφερε εκείνη τη στιγμή εκεί
τα περιφάνια του ίδιου ανθρώπου.
Τα οποία θέλει <u>έχουν</u> οι μηχανικοί
Οι μηχανικοί έχουν δικαιοσύνη

12/ Καὶ πολλάφορε: Ἀλλὰ τὶ θλιμμένος μὲ βρίσκει
κὶ τὸ κάμω ἢ ὅτ' μὲ βρίσκει. Θὰ ἀγαπήσω
ἢ ὅτ θὰ ἀγαπήσω. Θὰ ἀγαπήσει τὸ κόρμι μ ἢ
θὰ θὰ ἀγαπήσει. - Ἐγὼ θὰ σκίφτομαι ἔτσι.
Ἐγὼ σκίφτομαι ἀκόμη τὶ ἀκριβὴ ἔπρεπε νὰ
κάνω ὁ ἀνθρώπος ἀνθρώπος. Κι αὐτὸ ἔκανα
γιατί κι θλιμμένος - Ἀλλὰ ποιὸς θὰ
διαμαρτύρεται ἀφοῦ ἐκεῖνος ἐκεῖνος τὸν τόπο
θέλει νὰ θέλει θὰ ἐγὼ ἔχω κάνει ἔδω κι
ἔνα βάρος ἀκόμη. Μὲ τὸ ἔργο μου, μὲ τὴ
θλάση μου θὰ εἶμαι κάποιος βλὸ ἔχει
θὰ ἀπαιτήσει ἀγωνιά, τὸν ἀπόκρυφο ἀγώνα.
Τώρα
θὰ ἀπὸ θὰ καὶ ὥρα θὰ κοιμηθεῖ κάθε κρυφὴ
καὶ κάθε ἀγρίμια βλὸ ἐκεῖ ἔπιστρεψε
ἀκόμα θὰ καταλάβουν κι ἐσὺ ἐλάνω θὰ
πλάσχει ἀνάλογο. Ἐγὼ κάποιος ἐπιφορεῖ
βρίσκω καὶ ἐκεῖ θὲ γράφει μου μαζί
θυμίζω ὅτι τὸ μόνο θράφμα πὸ μεθαφρί
νὰ μεῖ εἶναι ἐκεῖ ὁ ἀγρίδιος διάβολος.
Θέλω νὰ φτιάξω ἀνάχτα θὲ ἀπόψε
μου καὶ ἀναχτὰ ἢ ἀκούγεται ὁ ἀνθρώπος

νὰ γίνει διάλογος καὶ ἔχουμε νὰ φτάσουμε στὴν ὁ πόλεμος. Νὰ μᾶς σώσει ὁ πόλεμος κι ὁ πόλεμος

Ν' ἀπαράλλαχτον.

Τὰ μεγάλα πράγματα ἦταν πάντοτε μὲ ἀναχλὴς διαλόγους. Τίποτα δὲν ἔγινε στὴν Ἑπτανησιακὴ Ἑπτανήσιακὴ Ὀκτωβριανὴ Ἐπανάσταση. Κι ἡ Ὀκτωβριανὴ ἔγινε μέσα ὁ ἀναχλὴς ἄλλος – μ' ἀναχλὸ διάλογο

...καὶ κοινωνικά. Ὑπάρχουν τάξεις
ὑπάρχουν οἱ ἀντιθέσεις τους ποὺ
διαμορφώνουν τελικὰ τὸ ἱστορικό
γίγνεσθαι, ἀλλὰ τελικὰ νομίζω
ὅτι τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο κάθε
ἀπὸ ὁποιεσδήποτε ἀνάγκες παίζει
τελικὰ τὸν τελικὸ καθοριστικὸ
ρόλο. Καὶ αὐτὸ τὸ κίνημα τόσο ἀπὸ
τὴν ἡμερὲς ἀπὸ τὸ πούμε, τὴς ἱστορίας
τῆς Ἀθηναϊκῆς τάξης, τῶν ἀστῶν πολι-
τικῶν, προσωπικοτήτων τοῦ ἀστικοῦ
κόσμου, τόσο τὸ κίνημα - δυνάμεις
ἀνώμαλα οἱ ἀριστερὴ μορφὴ ἀπὸ
τὴς προσωπικότητες τοῦ ἀριστερῆ
κομμουνιστικοῦ κόσμου.

Εἴδαμε σημασία ὅτι οἱ μάζες κοινοῦν
τὴν ἀνθρωποθύελλα καὶ ὅτι οἱ ἱστορικοί
~~Νόμοι~~ ὅτι μέσα σ' ἕνα κόσμο ὅπου κι' φτω
θεία τον ἔλεγε ἄλλα οἱ μάζες
φτιάχνουν τὴν κοινωνία
ἱστορία τελικά αἰτίες τῆς κοινωνίας, ἐκεῖ
εἴδαμε οἱ προσωπικότητες νά
παίζουν ρόλο πολύ περισσότερο ἀπ'
ὅ,τι ἔπαιζαν οἱ μονάρχες στὸ παλιό
στὸν ἀστικό κόσμο, στὸν φεουδαρχικό κόσμο
στὸν μοναρχικό κόσμο κ.λ.π.
Δηλαδή οἱ προσωπικότητα π.χ. τοῦ
Στάλιν, μόνο ὁ Ναπολέων μπορεῖ
νά ἐξισωθεῖ τόσο πολύ στὴ Γαλλική
ἱστορία ἢ ὁ Ἰβάν ὁ τρομερός
ἢ ἄλλοι τσάροι ποιά ἄλλη προσωπικό
τητα εἶναι, ὁ Λουδοβίκος 13ος.
Ὁ Στάλιν - μιά προσωπικότητα
πού ἦταν σ' ἕνα κόσμο μαζι-
στικό! ~~μιά προσωπικότητα~~ τοῦ Μάο
ἄς πῶμε ἔπαιζε ρόλο πολύ
πιό ἀποφασιστικό ἀπό τό
Στάλιν, ἄς πάρουμε, μέσα σέ

RUBINETTERIA
MARIETTA Cav. GIUSEPPE & FIGLIO
28024 BUGNATE di GOZZANO (No)
Tel. 0322 - 93444

~~νόμος~~ 800. Ἐκαλομμύρια λαοὶ κ.λ.π. νά εἶναι σάν ἀγέλη πίσω ἀπό μία προσωπικότητα. Ποιοί εἶναι αὐτοί λοιπόν οἱ ἱστορικοί νόμοι, ὁ νόμος τῆς κινήσεως τῶν μαζῶν κ.λ.π.

Ἐκεῖ ἴσα ἴσα βλέπομε ὅτι οἱ μάζες ἀνιπροσωποιοῦνται, δηλαδή. Παγώνουν πάλι αὐτό τούς μηχανισμούς, γιατί, τελικά, ἡ εἰδύνη ἔρχεται ἀπό τόν ἀπλό ἄνθρωπο. Καί ἡ εἰδύνη, ὁ ἁπλός ἄνθρωπος δηλαδή μιά ἔδωσε τήν εἰδύνη του σέ κάποιον ἄλλο, κι αὐτός σέ κάποιον ἄλλον καί ἔτσι ἡ πυραμίδα καί τελικά τήν ἔδωσε στό Στάλιν. Καί σήμερα κάτι ὑπάρχουν Στάλιν, κι ὑπάρχουνε ὑπουργοί Στάλιν. Κι αὐτό εἶναι ἡ τραγωδία τῆ Ἀνθρωπινοῦ Πόνου τήν ὁποία δέν τήν ξέρει. Δέν ξέρει ὅτι τελικά, ὁ φιλόδοξος ἄνθρωπος – κι ὁ μαλακόδοξος φιλόδοξος ἄνθρωπος γιά μένα εἶναι ὁ ἀπολίτιστος ἄνθρωπος, ὁ μαλακόδοξος – ὁ

ἄνθρωπος χωρὶς κουλτούρα, ὁ ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἐπειδὴ ἀμορφώτου δὲν ἔχει ἄλλον τρόπο δημιουργικὸ νὰ συνδεθεῖ μὲ τοὺς ἀνθρώπους, ὁ μόνος τρόπος του εἶναι ἡ ἐπιβολή. Κι ἐπειδὴ δὲν ἔχει, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει τὴν ἐπιβολὴ λόγω πνευματικῆ, λόγω δημιουργικῆ, λόγω ὀντοκαίνου χάρης στοὺς μηχανισμούς. Καὶ σήμερα εἶναι ἀνθρωπότητα δὲν ὑπάρχει μηχανισμὸς πιὸ δυνατὸς καὶ πιὸ ~~ἀποτελεσματικὸς~~ ἀποκλειστικὸς ἀπὸ τὸν μηχανισμὸ τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων. Τὰ ὁποῖα ἐξασφαλίζουν χάριν εἰδικοῦ συγκεντρωτικοῦ - σ' αὐτὴν τὴν θεωρία ἔχει πάει τὸ ζήτημα εἰκόνα κ.λ.π. — ἄλλη παραμόρφωση ἡ δημοκρατία - μὰ δόθηκε σὲ κάποια ἐποχὴ συγκεκριμένη, τὴν κάνανε δόγμα ἀπὸ ὅλα τὰ χείλη συγκεκριμένο — χάριν λοιπὸν εἰδικοῦ συγκεντρωτικοῦ χαρακτήρα τῶν κομμάτων ἔχουμε ὅλες τὶς ἐξουσίες ἐπάνω μας

Καὶ ὅτι τὸ καταλαβαίνομε αὐτό
ὅλοι μιλᾶμε γιά . . .

26

Νὰ δοῦμε τὰ τὸ καταλάβομε;

Πρέπει νὰ δοῦμε τὴν Ἀμερική. ~~Θὰ δοῦμε θὰ τὸ~~ Καὶ νὰ φανταστοῦμε τὴν Ἀμερική, τὴ σημερινὴ Ἀμερική ὅπου-δήποτε εἶδαμε καὶ ὑπάρχει ἕνας τρομερὸς ἀνταγωνισμὸς καὶ ἀντιθέσεις σὲ ὅλα τὰ σημεῖα, ὑπάρχει ἀντίθεση ἀγνήτη. ἐκτὸς ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ κ' ταξικὴ - ἀφὰ ὑπάρχει κι ἀντίθεση ἀνάμεσα στὰ τράστ, ὑπάρχει ἀντίθεση ἀνάμεσα στὶς ζῶνες καὶ τὴν Κυβέρνηση, στὸ κοινωνικὸ κ' τὸν πολιτικό, στὸ στρατὸ κ' στὸ κοινωνικό, στὸ πνεῦμα ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα ἀκμαστὴ ἡ οἰκονομία, ὁ στρατός κὶ ἡ παιδεία, ἡ ἀνω-σιμία κ.τ.λ. τὰ ὅποια κτῆ σ' ἕνα ἀντα-γωνιστικὸ ὅτι

~~Ἀσυμμετρία~~

ΓΙΑ ΤΟΝ ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

ένα βιβλιο

Με 'μια' από τόλμες τού δρομολογίου γιά μιά Ἑλλάδα συνήθως ἀντεπλίξ ἄγνωστη, πού θέλανε νά προτείνω στόν ἀναγνώστη. Ἕνας δάσκ̆ός, ὅπου ὁ ἄνθρωπος εἶναι μιά πραγματικότητα ἄλλη πλάι στό τοπίο καί τήν Ἱστορία πού συνήθως γνωρίζουμε. Γιά νά λάβεις πιά ἡ διάβαση ἀνάμεσα στήν Δημοτικίνη καί τούς ἀνθρώπους στούς ὁποίους ἀνήκει, ἀπαρτῆ πού τῆς ἀπαιτίζουν ιδίες μέρα τό μεγαλίο της. Ἕνας δάσκ̆ός γιά τήν Ἑλλάδα τῶν ἀνθρώπων. Γιατί, κρίνει νά τό ξανασυθῶ, δέν πρόκειται μονάχα γιά τόν Μίκη Θεοδωράκη. Ἀλλά γιά τούς χιλιάδες Μίκηδες γνωστούς καί ἀγνώστους πού ὑπηρέφουν ἀνά αὐτόν, ἑνεργεῖστανε σάν αὐτόν, ὁποιοι κι ἄν εἶναι οἱ ὁρίζοντες ἐπ̆ ὅπου προσέχουνται. Σ' αὐτούς πού, ὅπως ὁ Προμηθέας, δέν ἔμειναν πότε νά ὑποτάσσουνται σ' αὐτό τή γῆ, ἄσω ἡ ἀμφιφορεῖα ιδίωνε, ἀνέτρεψε στό λέοντο της, σ' ὅλους αὐτούς εἶναι ἀφιερωμένο τοῦτο τό βιβλίο".

Μίκης Θεοδωράκης ἡ ἡ Ἑλλάδα ἀνάμεσα στό ἑνεῦρο καί τόν ἑρεμίδη. Αὐτό εἶναι τό βιβλίο πού ἀλαφιάσαμε Coubard ἀμέρεκνες στήν "Ἀλλά τῶν ἀνθρώπων". Γιί πρῶτιστε, μέσα ἀπό τίς σελίδες του ἀναπαλίστουμε ἀπ' τήν ἀρχή, ὅχι μόνο ἕναν Μίκη ἄγνωστο στούς πολλούς, ἀλλά κυρίως τό φαινόμενο Θεοδωράκης, μέσα ἀπ' τόν κόσμο πού τό γεννάει μέσα στόν κόσμο πού βρίσκει τήν ἀπήχησή του, ἐκεῖ πού ρίζωσε καί κορυφώθηκε. Κι ἀκόμα, τούς χιλιάδες Μίκηδες, προσεκτικοῦρρε ἔρκων, ἑπομένες καί σάτιτη, ἀλβίνων τήν τραγική περιπέτεια τῆς τελευταίας ἐλεοπτικοποιήσεώς.

Θά ἦταν περιττό νά μιλήσουμε ἐδῶ γιά τήν πολύπλευρη προσφορά τοῦ Μίκη Θεοδωράκη σέ πνευματικό μας κίνημα ἀπό τό 1960 ὡς τό 1967, ἕνα κίνημα πού ἀνθρωπόκαν μαζί μ' ἕνα πολιτικό κίνημα, ἀπό πού ἔρθε νά συνεχίσει ἡ 21η Ἀπριλίου. Ἀπόψου, τό βιβλίο τοῦ Coubard μᾶς ἐπιτρέπει νά παρακολουθήσουμε διάλογη τήν ἐξέλιξη καί τήν προτεινομένα τῆς ἔξοχματης τοῦ Θεοδωράκη, μέσα ἀπό τήν ἐνφρίμες ἑνός ἀληθινοῦ πλήνευσι μέ καί τήν ἐπίμονη προσπάθεια καί συνέπεια ἑνός πνευματικοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Μίκης Θεοδωράκης – ὁ ἀγωνιστής, ὁ καλλιτέχνης, ὁ δάσκαλος. Κόσμοι ἀφρατα ἀνμένα, πού ὁ ἕνας τρόπος νά ἑμπνέεται ἀπ' τόν ἄλλον, γιά νά πραγματοποιήσουν τό ἴδιο κοινό ὄνειρο. Ὁ ἄγνωστος ἀκόμα Θεοδωράκης τῆς Ἀντίστασης, ὁ καθεστωκός συνοδέτης πού ὑφίνει ψάτος τή σιμαία τοῦ Πατριωτικοῦ Μετώπου, εἶναι τό ἴδιο πρόσωπο, πού μέ κάθε περίσταση ἔβρεε νά ἀποσμίξει τή ὁρέση του καί τή δημιουργία του στίς ἀνάγκες ἑνός λαοῦ, φουντζόνοντας συγχρόνως ν' ἀνεβάζει πάνω σέ ὑψηλότερο ἐπίπεδο μέ τήν τέχνη του τούρες τίς ἀνάγκες – αἰσθητικά, πολιτικά.

Ὅπου ἀπό τίς γραφίδες πού ὁργάνωνε ἑπιπλεγτικά μέ τό μέλη τῆς οἰκογενείας του ὁ νεαρός Μίκης ὡς τά σεμινάρια μουσικῆς στίς ἔξοχτες, ἀπό τά παράνομα ἀντιστασιακά προγράμματα ὡς τήν περιόδε τοῦ 61 μέσα στήν ἐπαρχία, σέ "πρόκλησιν καί" ἀλλά τοῦ καρμανελλιοῦ καί ὡς τίς "ἀπαιμβλικές συναυλίες τοῦ Δικαιοσύστου" ἀπό τήν "Βιτεσίφω" ὡς τό "Ἄξιον ἐστί" καί τή "Θαμιλοῦνν" ἐπ' τά τραγούδια τοῦ Μενέλιου ὡς τά ποιήματα τοῦ Ξεφάκη πού ἀξίωνται ... "καί τραγούδια ὑφίνει" στίς φυλακές ἀβέρωμ, βλέπουμε τό ἴδιο πνεῦμα νά κυριαρχεῖ, τήν ἴδια ἑπιμονή καί τήν πνευματική εἰδόνη

ποδ ἐτιβάλει ἡ αἴσθηση μεῖς μεγάλης ἀποστολῆς; Κέ ̓σαι παντοῦ παρών καί νά ἐξιστορεῖς ὅσο γίνεται καλύτερα τά μέσα ποῦ παρέχουν οἱ περιστάσεις.

Ἀλλ ̓λοιπόν καί ἡ ἀράση τοῦ συνόδεπ μᾶς παρουσιάζεται μέσα ἀπ ̓ αὐτό τό βιβλίο τόσο ἀχμάζοπ μέ τήν ἑλληνική ἱστορία, κρ ̓ ὅμοιον δα ἐκπατανόπιν ἄν ὅεν μποῦσαμε νά ἐντάσουμε τήν κόμε πράξη μέσα σ ̓ αὐτό τό κοινωνικό πλαίσιο. Ἀνεπιφόριτής τῆς "ὀθωμανικό" στήν Ἑλλάδα, ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου, ἔζησε τήν προεκλογική περίοδο τοῦ 61, τές ἐκλογές τῆς βίας, τήν ὑιδοεστι Δημιρζάκη, ἤρθε ο ̓ ἐπαφή μέ τόν κόσμο ποῦ κινήσπκε γύρω ἀπ ̓ αὐτή τή ζοφερή ἱστορία, συγκινήσκε σκοιεζέα. Βρισκόπαν ἀκόμα στήν Ἑλλάδα τήν ἐποχή ποῦ βασιλικοῦ πρεσβευόπιπος τοῦ 65, ἔζησε τήν πορεία κρός τή δικτατορία καί τήν ἀνοδο τῶν συνταγματαρχῶν. Κι ἀκόμα, τές πράξες προσπάθειες γιά ἀντίσταση ἄς καί τή δόση τοῦ Παπρωκωπούλ Μεκάπου, τήν ὁποία παρακολούθησε ἀπό κοντά. Κουβέντιασε πολύ μέ τόν θεοφώρακη κι ἄλλους ἀγωνιστές, ἀγλούς καί νέους. Ἔπαι, καί μέ τή βοήθεια τοῦ ὑλικοῦ ποῦ συγκέντρωσε - βιβλία, ἐφημερίδες, ντοκουμέντα - ἔτοιμάζεπκε νά ἀναπτύνόεει ἀλδιόπιν τήν ἱστορία τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδας, ἀπ ̓ τήν ̓ Αντίσταση μέχρι σήμερα. Δέν πρόκειται βέβαια ἀκρίβῶς γιά ἱστορία. Ὁ συγγραφέας κινιέται μέ ἀρκετή ἐλευθερία ̓α ̓αὐτό τό χθρό. Χρπιμοποιεί ἐρωτηστικές, κωμωτίες ἀνεκδοτολογικοῦ χαρακτήρα, κέμματα - μαρτυρίες, προσκυνές ἐντυπώσεις. Ἕνα μοσαϊκό δοσμένο μέ ὡρισμένο χρόμπα, κάτοτε σάν ὀρμοιοσχρανικό ρεπορτάζ, ὅπου ὅμως ξαναζωντανεύοε μπροστά μας ὁλόιδρη αὐτή ἡ τραγική καί τόσο κρίσιμη περίοδος τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Θά κρέπει ἀσφαλῶς αὐτό τό βιβλίο νά εἶπαι πολύ χρήσιμο βοήθημα γιά τόν ξένο ἀναγνώστη. Ἀστόσο εἶναι παράξενο τό πόσο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει αὐτή τή στιγμή ἀκόμα καί γιά μᾶς τούς ̓Ελληνες, ἀκόμα καί γιά ἐκείνους ἔζησαν νά γεννόνται. Ἅμα γράψαρο κοτεπιμε πρός τά πίσω, ἀκολουθόντας τές χονταρές γραμμές, μᾶς δίνει ἐλπί αὐτή τή σκοσόφεια προσπάθεια ἑνός λαοῦ ν ̓ ἀνεβάζει "τές μεγάλες κτίρες" καί νά ξαναπρεμίζεται μαζί τους, τή μεσπιστά σχεδόν ἀκολουγιόπιν ποῦ πόδ ἀέ βρεῖ μπροστά τους τό ἀξεῖρασστο φράγμα, γιά νά ξεκινήσει πάλι ἀπ ̓ τήν ἀρχή, τήν ἀυτνόεξεια τῆς ὑπαρξῆς μας καί τοῦ κολιτισμοῦ μας.

Ἔπαι, ἀπό τό βιβλίο καί τήν Ἑκβέστα, τή βάρκεια καί τό ἀόγυμ Τρούμαν ὡς τήν 21η Ἀπρίλιου 67, ἀπ ̓ τή Πατμόνησο ὡς τή Γιάρο καί τό ὀκόγεια τῆς ὁδοῦ Κπουμουλίνας, κέτοστε ὅόν ἔχει ἀλλάξει καί - ἀλλιῶμον - κέτοστε ὅόν εἶναι παράδοξο μέσα σ ̓ αὐτόν τόν παρελοιγμό. Τό Μάρτη τοῦ 1949 οἱ New York Times ἔγραφαν "Ἡ Ἑλλάδα εἶναι τό ἐργαστηριακό πεῖραμα γιά τήν κατεθύνοση τῆς πολιτικῆς τῶν ἄλλων χωρῶν". Τό πεῖραμα πέπρε ἄλλη μιά φορά. Μπορεῖ νά ὑπάρχον ἀκόμα ἀντιπάτες ὅτι θά βρεσόν λύσεις ποῦ νά ἐξυπηρετοῦν πρακτικά τά συμφέροντα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, μέσα στό χάρο τῶν ἴδιων αὐτῶν ἐργαστηρίων;

μελινα μερκουρη

Κιά πρόφαση ἐκπομπή τῆς γαλλικῆς τηλεόρασης ἦταν ἀφιερωμένη στή Μελίνα Μερκούρη. Δρρθ μίλησε γιά τό ὁρόμα τῆς σημειωνῆς Ἑλλάδας, ἡ Μελίνα παρουσίασε ὁυό ἀπό τά ἀνέκδοτα τραγούδια τοῦ Θεοδωράκη, καί εἶπε γι ̓ αὐτόν, ἀνάμεσα σ ̓ ἄλλα, τά ἑξῆς:

"Ξέρω ἕνας ἐλεύθερος ἄνθρωπος, ποῦ πληρώνει γιά τές ἰδέες του. Ὑποφέρει ὅταν μιλᾶω γιά τό Νέον. Μέ ρωτᾶνε ἄν ἔχουμε ἐπικοινωνία. "Ὄχι ὁόν ἔχουμε. Βέβαια, ἀναζητοῦμε πάντα τρόπους ἐπαφῆς, νήματα, κρεμμᾶστε ὁπό τούς ἀνθρώπους ποῦ θά θελήσον νά μᾶς βοηθήσουν γιά νά μάθουμε νέα τοῦ Νέον. Περπολοῦμε, ζητιανεύουμε γιά μιά πληροφορία. Πάντως βρίσκουμε, βρίσκουμε καλούς συμαστέτες. Ἀπ ̓ αὐτή τήν ἄποψη ἔχουμε ἐπικοινωνία, μιά ἐπικοινωνία μυστική καί εὐφραυτή.

Πρόκειται γιά ἕνα πολύ μεγάλο συνόστη. Βαπωζέται καί γράφει, γράφει ἀσταιόστα, τραγούδια ποῦ δονοῦνται ἀπό τό πάθος τῆς ἐλευθεζίας".